

УДК 339.1: 336.7

О. В. Абакуменко,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, Чернігівський державний інститут економіки і управління

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

О. Abakumenko,
candidate of economic sciences, associate professor of cathedra of finance,
Chernihiv State Institute of Economics and Management

RESEARCH OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT'S DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MARKET IN UKRAINE

Лібералізація функціонування основних сегментів фінансового ринку в більшості розвинених країн і країнах, що розвиваються, поява нових форм фінансового посередництва та інноваційних фінансових інструментів сприяли загостренню конкуренції між реципієнтами фінансових активів, що обумовило відповідні організаційно-інтеграційні перетворення на фінансовому ринку. Стаття присвячена ідентифікації диспропорцій на фінансовому ринку України та оцінці конкурентних переваг різних типів фінансових посередників на ньому.

Liberalisation of functioning of main segments of the financial market in the majority of developed and developing countries, appearance of new forms of financial mediation and innovation financial instruments contributed to sharpening of competition between recipients of financial assets, which resulted in relevant organisational and integration transformations in the financial market. Article is devoted to identification of disproportions in the financial market of Ukraine and an assessment of competitive advantages of various types of financial intermediaries.

*Ключові слова: конкуренція, фінансовий ринок, рівень концентрації, сегмент фінансового ринку.
Key words: competition, financial market, concentration level, financial market segment.*

ВСТУП

Сучасний розвиток фінансово-кредитної діяльності призвів до посилення банківської конкуренції, особливо з огляду на інтенсифікацію міжнародних фінансових зв'язків. При цьому слід підкреслити, що напрями дослідження конкурентного середовища даного сегменту фінансового ринку в цілому мають ґрунтуватися на правильному розумінні сутності банківської конкуренції або як суперництва за допомогою цінових і нецінових методів між банками та небанківськими фінансово-кредитними інститутами на окремому ринку з метою залучення (охоплення) цільового сегменту клієнтів, або як суперництва виключно між самими банками.

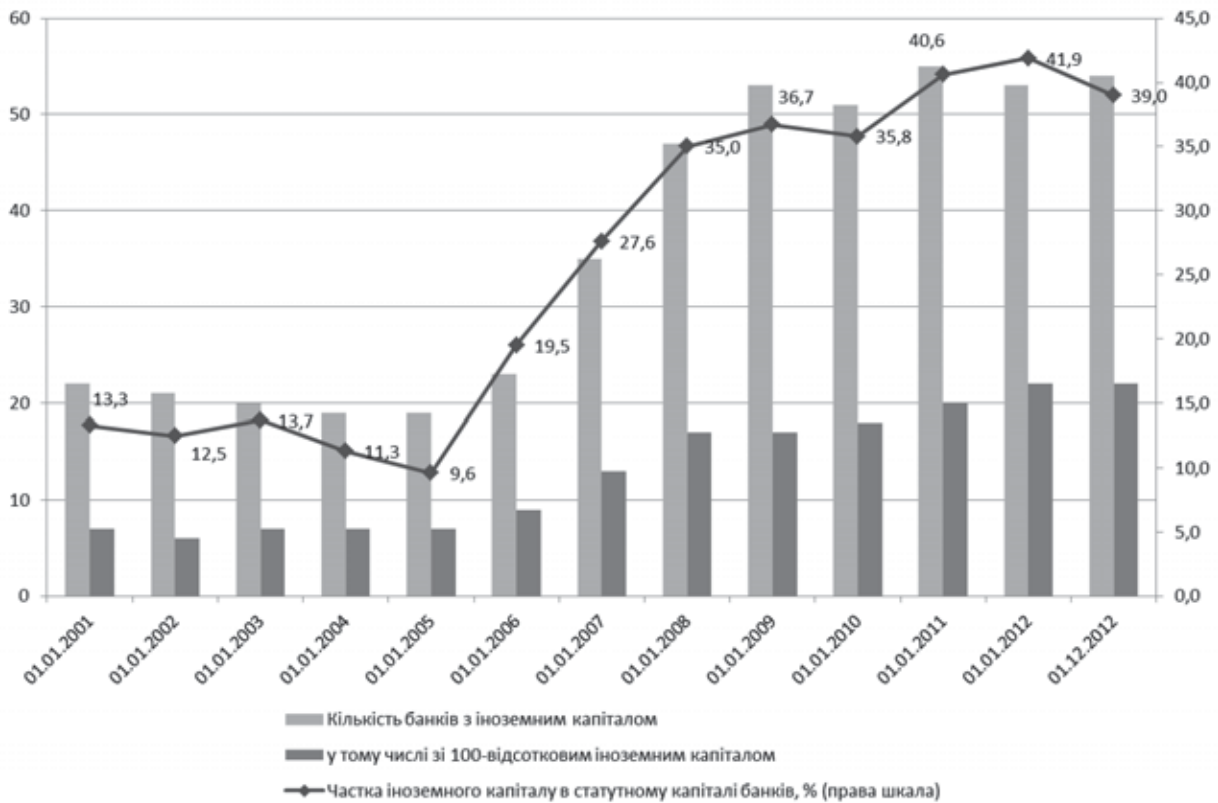
Проблемам конкурентного суперництва на ринку значну увагу приділено у роботах класиків, зокрема Ф. Еджуорта, А. Курно, А. Маршала, Дж. Робінсона, А. Сміта, Ф. Хайєка, Е. Чемберліна та ін. Сучасними науковцями як України, так і зарубіжних країн також досліджується дана проблематика, а саме: С. Архіреєвою, Б. Делісом, І. Дорошенко, В. Корнєєвим, Ю. Коробовим, В. Пономарьовим, С. Козьменко, І. Школьник та ін. Проте незважаючи на актуальність тематики та значну кількість досліджень, наразі нерозкритим залишається питання оцінки рівня конкуренції фінансового ринку та окремих його сегментів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є ідентифікація диспропорцій на вітчизняному фінансовому ринку та оцінка рівня конкуренції між основними типами фінансово-кредитних посередників на ньому.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Значна інтенсивність конкуренції на вітчизняному фінансовому ринку викликає необхідність застосування різних інструментів захисту своєї конкурентної позиції та, з урахуванням наявних ресурсів, посилення конкурентного тиску на суперників. Безпосереднім механізмом формування бажаної конкурентної позиції на ринку є конкурентна стратегія, від ефективності та своєчасності впровадження якої залежить обсяг конкурентної позиції, який посередник охоплюватиме на ринку в цілому або на окремих його спеціалізованих сегментах порівняно з суперниками. Обсяг конкурентної позиції фінансової деякою мірою є похідною від наявного рівня конкурентного потенціалу. Зростання конкурентного потенціалу та адекватний його розподіл між окремими бізнес-напрямами дозволяє наростити обсяг конкурентної позиції, і, навпаки — зниження конкурентного потенціалу призводить до відповідного скорочення конкурентної позиції [1].

Рис. 1 Іноземний капітал в банківській системі України у 2001—2012 р.

Складено за даними [4].

В умовах значної динамічності зовнішнього середовища банківські установи намагаються забезпечити не лише домінуюче становище на ринку, а й підтримувати його незмінним протягом досить тривалого часового проміжку, тобто конкурентна позиція повинна бути не лише домінуючою, а й стійкою у довгостроковій перспективі.

На сьогодні банки з іноземним капіталом втрачають надбану ринкову частку внаслідок зниження стимулів брати на себе додаткові ризики. Їх активи протягом останніх двох років скоротились на 2%, а деякі банки з іноземним капіталом були придбані інвесторами-резидентами [2]. Питома вага дочірніх структур банків країн Європейського союзу у 2012 році зменшилась до 20% активів сектора з 36% на кінець 2008 року. Експерти відзначають, що у поточному періоді жодний з банків не підлягав введенню тимчасової адміністрації, однак 24 фінансові установи не змогли відновити платоспроможність і нині перебувають у стадії ліквідації.

Рейтинг Fitch мають лише 14 банків України, на частку яких припадає близько 45% сукупних активів сектора, 50% вартості корпоративного портфеля та 43% — роздрібного. Фахівці звертають увагу на формування хвилі нестабільності у доступі до гривневих ресурсів, причому здатність фінансових установ абсорбувати збитки є провідною детермінантою, що пов'язана з банківським капіталом. Рекапіталізація фінансових установ з боку регулятора триває до цього часу, і протягом останніх чотирьох років вони залучили майже 140 млрд грн., що надало їм додаткові можливості поглинати збитки.

Однак слід зазначити, що фінансовий капітал у 2008—2012 рр. надходив до банків нерівномірно й сегментовано. Головними його реципієнтами були три державні фінустанови, активи яких відповідають 17% активів усієї банківської системи. НБУ надав цим банкам 40% вливань капіталу з метою підтримання нового кредитування та реструктуризації націоналізованих банків протягом кризового періоду. Комерційні фінустанови, активи яких складають близько 50% активів усієї банківської системи, отримали лише 25% додаткового капіталу. Причому на початку кризи їх фінансова підтримка була досить незначною, основні її потоки спостерігались у 2011 та 2012 р.

На думку деяких фахівців [3], кількісні та якісні перетворення конкурентних відносин та вихід на вітчизняний ринок першокласних іноземних фінансових установ розглядаються як позитивні доміанти інтенсифікації темпів зростання ступеня конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи в цілому. Це має сприяти забезпеченню перспективного структурного розвитку банківського сегмента, зростанню рівня його ліквідності та довгострокової стійкості. Підтримка зазначених тенденцій полягає у стратегічному зростанні реального сектору економіки та відчутній концентрації банківського капіталу національного походження.

Протягом останніх років частка іноземного капіталу в статутному капіталі українських банків коливається в межах 40,0% (рис. 1), що більш ніж у 4 рази перевищує показник 2005 року з менш ніж 10% даного показника. Порівняно з іншими східноєвропейськими країнами, цей показник є досить поміркованим, але зростання впливу зарубіжних фінансових структур на вітчизняний фінансовий ринок є очевидним.

Серед важливих недоліків функціонування іноземного капіталу в банківській системі України слід виокремити нерівні конкурентні умови, з якими стикаються вітчизняні банки, власниками яких є резиденти: очевидно, що активи і капітал вітчизняної банківської системи в цілому є меншими від активів і капіталу середнього європейського банку. За таких умов дуже складно забезпечити виконання принципу "рівних конкурентних можливостей", що декларується багатьма міжнародними організаціями.

Поряд з явищами поступового зростання залежності від іноземного банківського капіталу, простежується зворотна тенденція виходу іноземних банків з вітчизняного ринку у зв'язку з кризовими явищами в економіці та фінансовій сфері (табл. 1). Серед інших причин "втечі" іноземних гравців слід виокремити:

- нестабільність політичної, економічної та соціальної ситуації в країні, що має наслідком частого внесення змін до законодавчої і нормативної бази, складність та короткостроковий часовий горизонт прогнозування іноземними фінансовими групами ефективності вкладення капіталу тощо;
- низький рівень капіталізації фінансового ринку і глобальної конкурентоспроможності банківської системи України;
- відсутність чіткого критерію достатності рівня присутності закордонних інвесторів у вітчизняній банківській системі та ступеня її відкритості для входу іноземного капіталу;
- застосування впливових протекційних заходів регулятора, спрямованих на захист національних інтересів, а також складний механізм повернення капіталу у вигляді прибутків;
- невизначеність майбутніх тенденцій розвитку банківського сектору України в умовах глобалізації та інституційної консолідації, переформатування стратегій проведення експансії великих структур розвинених країн на вітчизняний фінансовий ринок.

Максимально поширеними критеріями, розрахунок яких дозволяє визначити рівень конкуренції на вітчизняному ринку банківських послуг, є індекс Херфіндаля-Хіршмана (HHI), індекс концентрації (CR), індекс Холф-Тайдмана та загальний індекс галузевої концентрації [6].

В інших роботах [7] для оцінки рівня концентрації банківської системи, поряд з зазначеними показниками, активно застосовуються інші інструменти, зокрема: індекс максимальної питомої ваги, індекс Джині, коефіцієнт ентропії, індекс Розенблюта та ін.

Результати розрахунку індексу Херфіндаля-Хіршмана (за активами, кредитами для юридичних та фізич-

Таблиця 1. Динаміка присутності іноземного банківського капіталу в розрізі окремих фінансових структур

Іноземний банк	Прихід в Україну	Вихід з ринку
ING Bank	1997 рік – зареєстровано «ІНГ Банк Україна»	2009 рік – згорання банком роздрібного бізнесу в Україні
Societe Generale	2006 рік – придбання «Ікар-Банку» за ціною, утричі більшою за вартість капіталу – 30-35 млн дол. США (мультиплікатор дорівнює 3)	2012 рік – продаж роздрібного портфелю Альфа-Банку за 700 млн грн.
SEB Group	2005 рік – придбання банку «Ажіо» за 27,5 млн дол. США (мультиплікатор – 1,5), 2007 рік – купівля банку «Факторіал» за 120 млн дол. США (мультиплікатор – 4,5)	2012 рік – реалізація активів за 20-30 млн дол. США (з мультиплікатором 0,2-0,3)
Ренессанс Капітал	2005 рік – купівля банку «Лідер»	2011 рік – продаж банку групі СКМ
Home Credit Group	2006 рік – придбання «Агробанку» орієнтовно за 40-65 млн дол. США (мультиплікатор – 3-4)	2009 рік – реалізація активів за 40-45 млн дол. США (з мультиплікатором 1)
Credit Europe Bank	2007 рік – зареєстровано «Кредит Європа Банк»	2012 рік – згорання банком роздрібного бізнесу в Україні
Commerzbank	2007 рік – купівля 60% банку «Форум» за 600 млн дол. США (мультиплікатор – 3) з наступним збільшенням частки до 100% та вливанням 1 млрд дол. США	2012 рік – реалізація активів орієнтовно за 450-750 млн грн. (мультиплікатор – 0,5)
Bank of Georgia	2007 рік – придбання УБРП за 81,7 млн дол. США (мультиплікатор – 3)	2011 рік – реалізація активів за 9,6 млн дол. США (з мультиплікатором 0,82)
Volksbank International	2007 – придбання «Електрону» за 57 млн євро (мультиплікатор – 3,8)	2012 рік – продаж активів «Сбербанку Росії»
Swedbank	2007 рік – придбання «ТАС-Комерцбанку» і «ТАС-Інвестбанку» за 735 млн дол. США (мультиплікатор – 4,6)	2011 рік – згорання банком роздрібного бізнесу в Україні, продаж портфелю «Дельта Банку» з наступним його перепродажем «Альфа-Банку»

Джерело: [5].

них осіб, зобов'язаннями та іншими показниками) за 2006—2011 рр. свідчать про зростання ринкової концентрації, однак дані значення не дають підстав стверджувати, що на сьогодні існують певні загрози щодо монополізації вітчизняного ринку банківських послуг. Так, зазначений індекс, оцінений за депозитами юридичних осіб, збільшився з 352 у 2006 році до 378 у 2011 році, оцінений за депозитами фізичних осіб — з 528 до 714, оцінений за власним капіталом банків — з 274 до 484 відповідно (табл. 2).

Під час кризового періоду спостерігалось більш інтенсивне зростання значення всіх індексів, які слугують відображенням ступеня концентрації на банківському ринку. Навпаки, протягом докризової фази економічного зростання у 2006—2008 роках рівень концентрації зменшувався, що пояснювалось намаганням банків здійснити максимальне залучення нових позичальників на висококонкурентному ринку, проте досить часто без належного аналізу релевантних ризиків повернення виданих кредитів. Таким чином, конкуренція опосередковано призвела до втрати можливості та стимулів адекватно розподіляти фінансові ресурси. На противагу цьому, концентрація ринкової влади дала змогу багатьом банкам встановлювати неконкурентні відсоткові ставки та виводити кредитний ринок із довгострокової рівноваги, що сприяло ефективному розподілу фінансових ресурсів та відчутно підвищило загальну рентабельність банківських активів.

У той же час, на зміну ступеня концентрації мало вплив не лише макроекономічне зростання, оскільки

Таблиця 2. Динаміка індексів концентрації ключових показників діяльності банків

Показник	Періоди					
	01.01.2007	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012
CR5						
Активи	35,3	33,1	33,3	34,8	36,8	36,6
Кредити юридичних осіб	38	32	30,3	37	38,4	40,1
Кредити фізичних осіб	43	43,8	42,1	34,5	35,7	35,3
Зобов'язання	36,4	33,7	33,2	34	36	35,7
Депозити юридичних осіб	32,2	27,5	23,7	36	34,3	33,9
Депозити фізичних осіб	38,3	35,5	37,2	40,5	42,4	43,4
Власний капітал	28	27,9	34,5	39,7	41,6	41,9
Індекс ННІ						
Активи	373	346	354	375	407	426
Кредити юридичних осіб	394	359	383	443	511	535
Кредити фізичних осіб	750	587	530	577	585	555
Зобов'язання	390	358	362	373	408	429
Депозити юридичних осіб	352	316	438	388	411	378
Депозити фізичних осіб	528	505	488	524	614	714
Власний капітал	274	275	379	492	500	484
Індекс Джині						
Активи	75,1	75,9	78,1	78,6	77,4	76,4
Кредити юридичних осіб	76,1	77,4	80	80,8	80,8	80,4
Кредити фізичних осіб	85,4	83,6	83,7	85,4	85	84,4
Зобов'язання	76,9	77,1	79	79,2	78,1	77
Депозити юридичних осіб	74,9	74,4	78,6	76,6	76,8	76,8
Депозити фізичних осіб	80,3	80,3	79,7	81,1	80,3	80,6
Власний капітал	65,1	68,4	73,6	83	75,6	75,4
Інституційні зміни						
Кількість банків	193	198	198	197	194	198

пожвавлення темпів збільшення реального ВВП у другій половині 2009 року не сприяло істотній активізації сегмента депозитів та кредитів і одночасному спаданню рівня концентрації даних показників. Таким чином, зростання індексу ННІ протягом кризи відбувалося, у тому числі, через втрату довіри населення до певних банків, а отже, і до банківського сектору загалом.

Всупереч класичній реалізації негативних наслідків значної концентрації банківського сектору, збільшення ступеня концентрації ніяким чином не вплинуло на зростання відсоткових ставок на ринку, оскільки вони підвищувалися саме через втрату довіри до банківського сектору та невизначеність в межах окремих сегментів фінансового ринку. Адже у другій половині 2011 року рівень відсоткових ставок за кредитами та депозитами повернувся на докризовий рівень, хоча індекс ННІ продовжував зростати.

Таблиця 3 . Кількість страхових компаній за типами страхування у 2007—2012 рр.

	IV кв. 2007	IV кв. 2008	IV кв. 2009	IV кв. 2010	IV кв. 2011	I кв. 2012	II кв. 2012	III кв. 2012
Кількість зареєстрованих страховиків	446	469	450	456	442	443	443	448
Компанії зі страхування життя	65	73	72	67	64	64	64	64
Компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя	381	396	378	389	378	379	379	384

Дослідження банківського сектору у контексті приналежності фінустанов до визначених регулятором груп свідчить, що протягом 2009 року лідером зі зростання розмірів кредитування стали банки першої групи, які наростили обсяги кредитування юридичних осіб на 23,9 млрд грн. (16,3 млрд грн. складав приріст кредитів, наданих юридичним особам сектором банківських послуг) [7]. Зростанню розмірів кредитування сприяло розширення ресурсної бази першої групи банків, у тому числі за рахунок "переливання" депозитів фізичних осіб до більш надійних великих банківських установ.

Індекс Холф-Тайдмана, поряд із часткою ринку, яку охоплює окремо взятий банк, також враховує значення його рейтингу та загальну кількість фінустанов. Для вітчизняного сегмента банківських послуг даний показник вже традиційно знаходиться в межах від 0,02 до 0,03, що демонструє незначну концентрацію ринку банківських послуг — кредитних, депозитних та комісійних [6]. Такі ж висновки підтверджує і загальний індекс галузевої концентрації, що розраховується як значення частки банку-лідера та значення квадратів часток кожної фінансової установи, зважених на питому вагу ринку інших учасників.

Отже, на основі наведених індексів концентрації вітчизняного

ринку банківських послуг можна констатувати присутність загалом високого рівня конкуренції учасників даного сегмента фінансових інститутів, причому жодна з фінансових установ не має визначального впливу (ринкової влади), проте слід підкреслити, що понад 82% активів належить 34 найбільшим банкам, а це складає менше 20% від загальної їх кількості.

Для адекватності оцінки необхідно провести аналіз конкурентного середовища сегмента небанківських фінансових установ, і в першу чергу — страхового ринку країни.

Станом на 01.10.2012 кількість страхових компаній в Україні становила 448, з яких 64 учасники здійснюють операції зі страхування життя (страхові компанії "life") та, відповідно, 384 учасники займаються видами страхування, іншими, ніж страхування життя (страхові компанії "non-life"). Зазначимо, що за період 2007—2012 рр. кількість страхових компаній постійно змінювалася (табл. 3).

Концентрація вітчизняного страхового ринку за обсягами надходжень валових страхових премій станом на кінець першого півріччя 2012 року представлена в табл. 4.

Незважаючи на присутність значної кількості компаній, фактично на страховому ринку провідну частку валових страхових премій — 92,5% — акумулюють 100 найбільших страхових компаній "non-life" (26,1% всіх компаній "non-life") та 97,5% — 20 СК "life" (31,7% всіх СК "life"). Такі результати, однак, не свідчать про наявність монопольної влади на ринку та демонструють відносно рівномірний розподіл доходу страховиків.

Станом на 30 червня 2012 року у Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 698 кредитних установ (табл. 5), у тому числі про: 614 кредитних спілок; 55 інших кредитних установ; 29 юридичних осіб публічного права. Кількість кредитних установ у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зменшилася на 14 одиниць, або приблизно на 2,0%. Скоротилася кількість кредитних спілок, яка на кінець II кварталу 2012 року становить 614 одиниць, що на 3,8% (24 одиниці) менше за аналогічний показник минулого року — 638.

Низхідні темпи приросту вказаного показника на сьогодні пояснюються неспроможністю кредитних спілок подолати проблему скорочення платоспроможності, втратою довіри громадян до фінансових послуг, пропонувананих кредитними спілками. У той же час, скорочення кількості кредитних спілок асоціюється із частими заходами регулятора щодо позбавлення права надавати фінансові послуги у зв'язку із систематичним невиконанням впроваджуваних нормативів.

Таблиця 4. Концентрація страхового ринку України у першому півріччі 2012 року

Перші компанії (Тор)	Страховання «life»		Страховання «non-life»		
	Надходження валових премій (млн грн.)	Частка групи на ринку, %	Надходження валових премій (млн грн.)	Частка групи на ринку, %	Кількість страхових компаній, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховувальників
Тор 3	340,5	44,19	1118,4	12,69	-
Тор 10	687,6	89,24	2853,8	32,39	1
Тор 20	751,5	97,53	4541,4	51,54	3
Тор 50	770,5	100,00	6883,5	78,12	3
Тор 100	-	-	8151,6	92,51	3
Тор 200	-	-	8762,6	99,45	4
Всього	770,5	100,00	8811,5	100,00	7

Таблиця 5. Кількість кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права в Державному реєстрі фінансових установ

Реєстрація кредитних установ	I кв. 2007	2008	2009	2010	Перше півріччя 2011	Перше півріччя 2012
Кількість кредитних установ на кінець періоду, в т.ч.	790	878	816	730	713	698
кредитних спілок	765	829	755	659	638	614
інших кредитних установ	4	20	32	42	46	55
юридичних осіб публічного права	21	29	29	29	29	29

У 2007—2012 рр. кількість інших кредитних установ постійно зростала. Кількість інших кредитних установ станом на 30 червня 2012 року становила 55 одиниць, порівняно з аналогічним періодом попереднього року зросла на 9 одиниць, або на 19,6%. У зв'язку з обмеженістю доступу до кредитних ресурсів зріс попит на послуги інших кредитних установ.

Кількість юридичних осіб публічного права не змінилась і станом на 30 червня 2012 року (як і в минулому періоді) становила 29 одиниць. Групування перших за обсягом активів кредитних спілок станом на 2012 рік наведено в табл. 6.

Дані табл. 6 дають можливість констатувати, що частка активів двохсот кредитних спілок (32,6% від їхньої загальної кількості) становить 89,2% від загального обсягу активів кредитних спілок загалом по Україні. При цьому слід відмітити, що на частку 10 кредитних спілок припадає майже 30% від сукупного обсягу активів кредитних спілок.

Таблиця 6. Групування частки перших кредитних спілок за вартістю активів у 2012 р.

Перші (Тор)	Обсяг активів кредитних спілок, млн грн.	Частка на ринку, %
Тор 3	389,9	15,3
Тор 5	516,4	20,3
Тор 10	761,8	29,9
Тор 20	1057,2	41,5
Тор 50	1500,3	58,8
Тор 100	1892,9	74,3
Тор 200	2274,4	89,2
Всього по ринку	2549,0	100,0

Таблиця 7. Групування питомої ваги перших (найбільших) ломбардів за обсягом наданих клієнтам фінансових кредитів та вартістю їх активів у 2010—2012 рр.

Перші (Тор)	Сума наданих фінансових кредитів під заставу						Активи за балансом					
	30.06.2010		30.06.2011		30.06.2012		30.06.2010		30.06.2011		30.06.2012	
	млн грн.	частка, %	млн грн.	частка, %	млн грн.	частка, %	млн грн.	частка, %	млн грн.	частка, %	млн грн.	частка, %
Тор 3	1120,6	44,9	1349,7	42,8	1545,0	35,2	293,3	37,3	328,8	32,7	514,7	35,9
Тор 5	1474,9	59,2	1686,1	53,4	2070,5	47,1	421,0	53,5	442,2	43,9	697,5	48,6
Тор 10	1794,1	72,0	2194,4	69,5	2838,2	64,6	532,0	67,6	551,3	54,8	886,5	61,8
Тор 50	2271,3	91,1	2841,5	90,0	3845,7	87,6	687,1	87,3	712,6	70,8	1211,5	84,4
Тор 100	2397,7	96,2	3010,1	95,4	4100,6	93,4	734,3	93,3	765,3	76,1	1312,3	91,4
Всього по ринку	2493,1	100,0	3156,8	100,0	4392,4	100,0	787,0	100,0	1006,2	100,0	1435,1	100,0

Станом на 30 червня 2012 року до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 461 ломбардів, що на 16 установ (або на 3,5%) більше порівняно з відповідним періодом 2011 року. Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана, у першу чергу, із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у вільних грошових коштах.

У 2012 році ринкова концентрація ринку послуг ломбардів України за обсягом наданих фінансових кредитів скоротилась за всіма групами найбільших ломбардів: так, на частку трьох ломбардів, перших за обсягом наданих клієнтам позик, у першому півріччі 2012 року припадає 35,2% від сукупного обсягу наданих кредитів, тоді як за аналогічний період минулого року ця частка складала 42,8%; для 100 найбільших ломбардів у 2012 році питома вага на ринку за тим же показником дорівнювала 93,4%, у 2011 році — 95,4% (табл. 7).

За вартістю активів, навпаки, ринкова концентрація відчутно зросла: десять найбільших ломбардів станом на 30.06.2011 року охоплювали дещо більше половини ринку, але через рік їх частка зросла до рівня 61,8%; на сто ломбардів, перших за вартістю активів, у першому півріччі 2011 року припадало 76,1% від загальноринкової вартості, тоді як вже через рік їх питома вага склала 91,4%.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що український фінансовий ринок є слабко концентрованим з домінуванням 20—50 установ у кожному з інституційних секторів, які контролюють від 60% до 90% відповідного сегмента. Істотною домінантою забезпечення стійкості банківського сектора як провідного сегмента фінансового ринку є ступінь довіри до роботи кредитних установ, причому найбільшою довірою у посткризовий період користуються саме великі банки. Крім цього, на рівень концентрації фінансового ринку значною мірою впливають темпи економічного зростання країни.

Література:

1. Вовк В.Я. Формування конкурентної позиції банку на ринку банківських послуг [Текст] / В.Я. Вовк // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (26—27 травня 2012 р.). — Т. 2. — С. 104—105.
2. Банківські реалії [Електронний ресурс] / Газета "Цінні папери України". — 2012. — № 46. — Режим доступу: <http://www.securities.org.ua>

3. Набок Р.М. Оцінка концентрації іноземного капіталу у банківській системі України [Текст] / Р.М. Набок, Ю.С. Серпенінова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць: заснований у 1999 р. / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. — Вип. 32. — С. 41—49.

4. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Портал Національного банку України. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

5. Губар О. Як йшли іноземні банки [Електронний ресурс] / О. Губар / Статті. Портал Finance.ua. — Режим доступу: <http://news.finance.ua>

6. Єпіфанов А.О. Конкуренція на банківському ринку України [Текст] / А.О. Єпіфанов // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (26—27 травня 2012 р.). — Т. 1. — С. 8—10.

7. Остролуцький М. Концентрація банківського сектору: оцінка та аналіз [Текст] / М. Остролуцький, Т. Мельник // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 5. — С. 35—40.

References:

1. Vovk, V. Ya. (2012) "Formuvannia konkurentnoi pozytsii banku na rynku bankiv's'kykh posluh", Zbirnyk tez dopovidej, Mizhnarodna bankiv's'ka konkurentsia [International bank conference], Ukraine, pp. 104—105.
  2. "Bankiv's'ki realii" — available at: <http://www.securities.org.ua> (Accessed 20 September 2013)
  3. Nabok, R.M. (2011) "Otsinka kontsentratsii inozemnoho kapitalu u bankiv's'kij systemi Ukrainy", Zbirnyk naukovykh prats'. Problemy i perspektivy rozvytku bankiv's'koi systemy Ukrainy, Sumy: DVNZ "UABS NBU", vol. 32. — pp. 41—49.
  4. "Osnovni pokaznyky diial'nosti bankiv Ukrainy" — available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 20 September 2013)
  5. Hubar, O. "Yak jshly inozemni banky" — available at: <http://news.finance.ua> (Accessed 20 September 2013)
  6. Yepifanov, A. O. (2012) "Konkurentsia na bankiv's'komu rynku Ukrainy", Zbirnyk tez dopovidej, Mizhnarodna bankiv's'ka konkurentsia [International bank conference], Ukraine, pp. 8—10.
  7. Ostroluts'kyj, M. (2012) "Kontsentratsia bankiv's'koho sektoru: otsinka ta analiz", Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy, vol. 5., pp. 35—40.
- Стаття надійшла до редакції 17.10.2013 р.*